

მცირე მენარმეობის მხარდაჭერი პოლიტიკის ტრანსფორმაციული ეფექტების ემპირიული შეფასება საქართველოში

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2026.01.10>

აბსტრაქტი

სტატია ეძღვნება საქართველოში მცირე მენარმეობის მხარდაჭერი ეკონომიკური პოლიტიკის გარდამქმნელი ეფექტის შეფასებას. თანამედროვე ეკონომიკურ პირობებში მცირე მენარმეობა განიხილება არა მხოლოდ დასაქმებისა და ეკონომიკური აქტივობის ზრდის წყაროდ, არამედ როგორც ინოვაციების, სტრუქტურული ტრანსფორმაციისა და ეკონომიკური მდგრადობის მნიშვნელოვანი მამოძრავებელი ძალა. მიუხედავად მცირე ბიზნესის რაოდენობრივი ზრდისა საქართველოში, მისი პროდუქტიულობისა და კონკურენტუნარიანობის დინამიკა კვლავ შეზღუდულია, რაც მიუთითებს არსებული პოლიტიკის შედეგიანობის სიღრმისეული ანალიზის აუცილებლობაზე.

კვლევა ეფუძნება ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების, ინსტიტუციური გარემოსა და სახელმწიფო მხარდაჭერი პროგრამების შეფასებას. გაანალიზებულია მცირე მენარმეობის განვითარების ძირითადი ბარიერები, მათ შორის ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობა, ადამიანური კაპიტალის ხარისხი და ტექნოლოგიური ჩამორჩენა. ამავდროულად, გამოვლენილია დადებითი ტენდენციები, რომლებიც უკავშირდება ბიზნესგარემოს გაუმჯობესებასა და სახელმწიფო მხარდაჭერის მექანიზმების გაფართოებას. სტატიაში დასაბუთებულია, რომ საქართველოში მცირე მენარმეობის მხარდაჭერი პოლიტიკა მნიშვნელოვან პროგრესს აჩვენებს, თუმცა მისი გარდამქმნელი

გურამ ფუტკარაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ბიზნესის, სამართლისა და სოციალურ მეცნიერებათა
ფაკულტეტის დოქტორანტი
<https://orcid.org/0009-0007-5911-5944>
E-mail: futkaradzeguga1@gmail.com

ეფექტის სრულად რეალიზებისთვის აუცილებელია პოლიტიკის უფრო მკაფიო ორიენტაცია პროდუქტიულობის ზრდაზე, ინოვაციების წახალისებაზე და ინსტიტუციური კოორდინაციის გაძლიერებაზე.

საკვანძო სიტყვები: მცირე მენარმეობა; ეკონომიკური პოლიტიკა; პროდუქტიულობა; გარდამქმნელი ეფექტი; ინსტიტუციური სინერგია; ფინანსებზე წვდომა; ინოვაციური ეკოსისტემა.

EMPIRICAL ASSESSMENT OF THE TRANSFORMATIONAL EFFECTS OF SMALL ENTREPRENEURSHIP SUPPORT POLICIES IN GEORGIA

Guram Futkaradze

Doctoral Student at the Faculty of Business, Law,
and Social Sciences Akaki Tsereteli State University
<https://orcid.org/0009-0007-5911-5944>
E-mail: futkaradzeguga1@gmail.com

ABSTRACT

The article examines the transformative effect of economic policy supporting small entrepreneurship in Georgia. In contemporary economic conditions, small entrepreneurship is viewed not only as a source of employment and economic activity, but also as a key driver of innovation, structural transformation, and economic sustainability. Despite the quantitative growth of small businesses in Georgia, their productivity and competitiveness remain constrained, indicating the need for a deeper analysis of policy effectiveness.

The study is based on the evaluation of official statistical data, the institutional environment, and state support programs.

It analyzes the main barriers to the development of small entrepreneurship, including access to financial resources, the quality of human capital, and technological lag. At the same time, positive trends are identified, particularly those related to improvements in the business environment and the expansion of state support mechanisms. The article argues that, although the policy framework supporting small entrepreneurship in Georgia has demonstrated significant progress, the full realization of its transformative potential requires a clearer policy orientation toward productivity growth, the promotion of innovation, and the strengthening of institutional coordination.

Keywords: small entrepreneurship; economic policy; productivity; transformative effect; institutional synergy; access to finance; innovation ecosystem.

შესავალი

მცირე მენარმეობა თანამედროვე ეკონომიკურ სისტემებში აღიარებულია როგორც ეკონომიკური დინამიკის, სტრუქტურული ადაპტაციისა და ინოვაციური პროცესების მნიშვნელოვანი მატარებელი. ჯოზეფ შუმპეტერ-ის ინოვაციური მენარმეობის კონცეფციიდან (Schumpeter, 1934) დაწყებული თანამედროვე ემპირიულ კვლევებამდე, მცირე საწარმოები განიხილება როგორც ეკონომიკური ცვლილების, დასაქმების ზრდისა და ტექნოლოგიური დიფუზიის მნიშვნელოვანი აგენტები. OECD-ის (2018) შეფასებით, მათი კონკურენტუნარიანობა სულ უფრო მეტად არის დამოკიდებული ინოვაციაზე, ადამიანურ კაპიტალსა და ტექნოლოგიურ მოდერნიზაციაზე, განსაკუთრებით მცირე და ღია ეკონომიკებში, როგორცაა საქართველო. საერთაშორისო ლიტერატურა მკაფიოდ მიუთითებს ფინანსურ ხელმისაწვდომობასა და მცირე მენარმეობის განვითარებას შორის მჭიდრო კავშირზე. World Bank-ის (2020) მიხედვით, ფინანსურ რესურსებზე შეზღუდული წვდომა რჩება ზრდის ერთ-ერთ მთავარ ბარიერად, ხოლო OECD (2018) ხაზს უსვამს, რომ პოლიტიკის გარდამქმნელი ეფექტი სუსტდება მაშინ, როდესაც მხარდაჭერა ორიენტირებულია მოკლევადიან ლიკვიდობაზე და არა გრძელვადიან პროდუქტიულ ტრანსფორმაციაზე. შესაბამისად, მცირე მენარმეობის რაოდენობრივი ზრდა არ უზრუნველყოფს მის ხარისხობრივ გაძლიერებას.

საქართველოს კონტექსტში ანალიზი ეყრდნობა ვლადიმერ პაპავას-ს (2020) ეკონომიკური პოლიტიკის შეფასების მეთოდოლოგიურ ჩარჩოს, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო-ს (2023) სტრატეგიულ დოკუმენტებს და Geostat-ის (2024) სტატისტიკურ მონაცემებს. მიუხედავად მცირე მენარმეობის რაოდენობრივი დომინირებისა, მისი გავლენა პროდუქტიულობასა და ეკონომიკურ ეფექტიანობაზე კვლავ შეზღუდულია, რაც უკავშირდება ფინანსურ რესურსებზე შეზღუდულ ხელმისაწვდომობას, ადამიანური კაპიტალის დეფიციტს, ტექნოლოგიურ ჩამორჩენასა და ბაზრის მასშტაბის სიმცირეს. მიუხედავად ინსტიტუციური პროგრესისა, პოლიტიკის ეფექტიანობა კვლავ დამოკიდებულია კოორდინაციის ხარისხსა და მიზნობრივ კონფიგურაციაზე. კვლევა ეფუძნება დესკრიფციულ-ანალიტიკურ მიდგომას და აერთიანებს საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის (Geostat) მონაცემების ოფიციალურ სტატისტიკურ მონაცემებსა და ინსტიტუციური გარემოს შეფასებას. მისი მიზანია მცირე მენარმეობის მხარდაჭერი პოლიტიკის გარდამქმნელი

ეფექტის შეფასება და იმ სტრუქტურული ფაქტორების იდენტიფიცირება, რომლებიც ზღუდავს სექტორის ტრანსფორმაციული პოტენციალის სრულ რეალიზებას. საქართველოში მცირე მენარმეობის მხარდაჭერის მოდელი ინსტიტუციურად ჩამოყალიბებულია, თუმცა მისი გარდამქმნელი ეფექტი კვლავ არათანაბარია: არსებული მექანიზმები შედარებით ეფექტიანად ამცირებს მოკლევადიან ფინანსურ წნეხს, მაგრამ ნაკლებად აისახება პროდუქტიულობის ზრდასა და ტექნოლოგიურ განახლებაზე. აღნიშნული მიუთითებს ინსტიტუციური ფრაგმენტულობის, დამატებითობის პრობლემებისა და უნარებზე დაფუძნებული განვითარების მექანიზმების არასაკმარისი ინტეგრაციის არსებობაზე.

ძირითადი ნაწილი

საქართველოში მცირე მენარმეობის მხარდაჭერი ეკონომიკური პოლიტიკის ევოლუცია მიუთითებს, რომ ბოლო წლებში ჩამოყალიბდა ინსტრუმენტების ფორმალურად დივერსიფიცირებული არქიტექტურა. ფუნქციონირებს საკრედიტო-საგარანტიო სქემები, თანადაფინანსების პროგრამები, საგარანტო მექანიზმები და ბიზნესის განვითარების მხარდაჭერი სერვისები. თუმცა სისტემური ეფექტის შეფასება აჩვენებს, რომ აღნიშნული ინსტრუმენტების კუმულაციური გავლენა მცირე საწარმოთა პროდუქტიულ ტრანსფორმაციაზე კვლავ შეზღუდულია და უფრო მკაფიოდ ვლინდება ოპერაციული ფინანსური წნეხის შემსუბუქების მიმართულებით (World Bank, 2020: 112).

საქართველოში მცირე მენარმეობის რაოდენობრივი მასშტაბი ნათლად დასტურდება ოფიციალური სტატისტიკითაც. მცირე მენარმეობის რაოდენობრივი დომინირება განსაკუთრებით მკაფიოდ იკვეთება ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების ანალიზით. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ინფორმაციით, მცირე საწარმოები ბიზნეს ერთეულთა აბსოლუტურ უმრავლესობას წარმოადგენს, თუმცა მათი ეკონომიკური წვლილი დამატებული ღირებულების ჭრილში შედარებით უფრო ზომიერია (ცხრილი 1).

ცხრილში წარმოდგენილი მონაცემები მკაფიოდ ავლენს მცირე მენარმეობის განვითარების ერთ-ერთ სტრუქტურულ თავისებურებას საქართველოში. კერძოდ, 2019–2024 წლებში მცირე საწარმოთა წილი საწარმოთა საერთო რაოდენობაში სტაბილურად იზრდება 97.5-დან 98.2 პროცენტამდე, რაც ადასტურებს სექტორის მზარდ რაოდენობრივ დომინირებას ბიზნეს დემოგრაფიაში (Geostat, 2024). ამავე პერიოდში მათი

ცხრილი 1. მცირე საწარმოთა წილი ბიზნეს სექტორში

წელი	მცირე საწარმოთა წილი საწარმოთა რაოდენობაში (%)	მცირე საწარმოთა წილი დამატებულ ღირებულებაში (%)
2019	97.5	18.3
2020	97.6	17.8
2021	97.7	18.6
2022	97.8	19.4
2023	97.9	20.1
2024	98.2	21.2

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. ბიზნეს სექტორის სტატისტიკა. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/39/khelfasebi>

წილი დამატებულ ღირებულებაში მნიშვნელოვნად უფრო დაბალია და 17.8 - 21.2 პროცენტის დიაპაზონში მოძრაობს. აღნიშნული განსხვავება მიუთითებს არსებით პროდუქტიულობის დისბალანსზე: პრაქტიკულად ყოველი 100 საწარმოდან დაახლოებით 98 მცირე ზომისაა, თუმცა მათზე მოდის ეკონომიკაში შექმნილი დამატებული ღირებულების მხოლოდ დაახლოებით მეხუთედი. ეს გარემოება ცხადყოფს, რომ მცირე მენარმეობის რაოდენობრივი გაფართოება ჯერ კიდევ არასრულად ტრანსფორმირდება ხარისხობრივ ეკონომიკურ ეფექტად და მასშტაბის ეფექტი სექტორში შეზღუდულად რეალიზდება (OECD, 2018: 67).

დინამიკური თვალსაზრისით, აღსანიშნავია პოზიტიური ტენდენციაც მცირე საწარმოთა წილი დამატებულ ღირებულებაში გაიზარდა 18.3 პროცენტიდან 21.2 პროცენტამდე, რაც მიუთითებს ნელ, თუმცა თანმიმდევრულ პოზიტიურ ტრანსფორმაციაზე (Geostat, 2024). მიუხედავად ამისა, ზრდის არსებული ტემპი კვლავ მიუთითებს პროდუქტიულობის კონვერგენციის შედარებით შენელებულ პროცესზე (World Bank, 2020: 95). შესაბამისად, ემპირიული სურათი აძლიერებს იმ არგუმენტს, რომ მცირე მენარმეობის მხარდაჭერი პოლიტიკის შემდეგი ეტაპი საჭიროებს უფრო მკაფიო გადანაცვლებას რაოდენობრივი გაფართოების ხელშეწყობიდან პროდუქტიულობაზე ორიენტირებული ინტერვენციებისკენ. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ტექნოლოგიური მოდერნიზაციის დაჩქარებას, ადამიანური კაპიტალის ხარისხობრივ გაძლიერებასა და მცირე საწარმოთა ბაზრებზე მასშტაბირების შესაძლებლობების გაფართოებას, რაც წარმოადგენს წინაპირობას სექტორის ტრანსფორმაციული პოტენციალის სრულად რეალიზებისთვის საქართველოში (OECD, 2018: 82).

აღნიშნული პროდუქტიულობის დისბალანსის განმაპირობებელი ფაქტორების იდენტიფიკაცია განსაკუთრებულ ანალიტიკურ მნიშვნელობას იძენს. ემპირიული დაკვირვება აჩვენებს, რომ მცირე მენარმეობის ტრანსფორმაციული პოტენციალის რეალიზებას საქართველოში რამდენიმე ურთიერთდაკავშირებული სტრუქტურული შეზღუდვა აფერხებს, რომელთა შორის

ერთ-ერთ ცენტრალურ ადგილს ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობა იკავებს. ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობა კვლავ რჩება მცირე მენარმეობის ერთ-ერთ ყველაზე მკვეთრ შეზღუდვად. დაკრედიტების ბაზრის სტრუქტურა ინარჩუნებს მაღალ მოთხოვნებს უზრუნველყოფაზე, ხოლო საპროცენტო გარემო მცირე საწარმოთა ნაწილისთვის კვლავ შემაფერხებელ ფაქტორად მოქმედებს. შედეგად, მიუხედავად საგარანტიო მექანიზმების არსებობისა, მცირე ბიზნესის მნიშვნელოვანი სეგმენტი ვერ ახერხებს საკრედიტო რესურსის ოპტიმალურ პირობებში მოზიდვას. ეს მიუთითებს, რომ არსებული ფინანსური ინსტრუმენტები სრულად ვერ ანეიტრალებს ინფორმაციული ასიმეტრიისა და რისკის აღქმის პრობლემას, რომელიც მცირე საწარმოთა დაკრედიტებას სისტემურად ახასიათებს (World Bank, 2020: 130).

სექტორის ხარისხობრივი გაძლიერების კიდევ ერთი კრიტიკული წინაპირობა ადამიანური კაპიტალია. საქართველოში მცირე მენარმეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი ოპერირებს კვალიფიციური სამუშაო ძალის დეფიციტის პირობებში, რაც განსაკუთრებით მკვეთრად ვლინდება ტექნოლოგიურად უფრო ინტენსიურ საქმიანობებში. შრომის ბაზარზე უნარების მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის არსებული დისბალანსი ზრდის ბიზნესის ოპერაციულ ხარჯებს და ზღუდავს პროდუქტიულობის ზრდის შესაძლებლობას. აღნიშნული ტენდენცია მიუთითებს, რომ მცირე მენარმეობის კონკურენტუნარიანობა სულ უფრო მეტად არის დამოკიდებული ცოდნასა და კომპეტენციებზე დაფუძნებულ ფაქტორებზე.

ტექნოლოგიური მოდერნიზაციის ტემპი ასევე არ შეესაბამება სექტორის ტრანსფორმაციულ საჭიროებებს. მიუხედავად იმისა, რომ ციფრული ინსტრუმენტების მნიშვნელობა მცირე ბიზნესში ფართოდ არის აღიარებული, მათი სისტემური ინტეგრაცია კვლავ შეზღუდულია როგორც ფინანსური რესურსების სიმცირით, ისე შესაბამისი მენეჯერული და ტექნოლოგიური უნარების დეფიციტით. შედეგად, მცირე საწარმოთა ნაწილი ინარჩუნებს დაბალი პროდუქტიულობის მქონე ოპერაციულ მოდელს, რაც აფერხებს მასშტაბირებასა და ბაზრის დივერსიფიკაციას.

სახელმწიფო მხარდაჭერის ფუნქციური შეფასება აჩვენებს მნიშვნელოვან სტრუქტურულ ნიუანსს: არსებული პოლიტიკა უფრო ეფექტიანად მოქმედებს მოკლევადიანი ლიკვიდობის სტაბილიზაციაზე, ვიდრე სანარმოთა გრძელვადიან პროდუქტიულ ტრანსფორმაციაზე. პრაქტიკაში მხარდაჭერის მნიშვნელოვანი ნაწილი აღიქმება როგორც ოპერაციული ნიუანსის შემამსუბუქებელი მექანიზმი, რაც მიუთითებს ე.წ. „პალიატიური მხარდაჭერის“ ეფექტზე. ასეთ პირობებში სახელმწიფო ინტერვენცია ამცირებს მიმდინარე ფინანსურ დაძაბულობას, თუმცა შედარებით სუსტად უწყობს ხელს ტექნოლოგიურ განახლებას, ინოვაციურ აქტივობასა და ექსპორტულ გაფართოებას.

პრობლემის ერთ-ერთ წყაროდ გამოიკვეთება ინსტიტუციური ფრაგმენტულობა. მიუხედავად ინსტრუმენტების რაოდენობრივი ზრდისა, მათი ურთიერთკოორდინაცია ყოველთვის არ ქმნის ერთიან ტრანსფორმაციულ ლოგიკას, რაც ამცირებს მხარდაჭერის კუმულაციურ ეფექტს და ზრდის ტრანზაქციულ ხარჯებს. მცირე მენარმეობის ქცევითი პროფილი დამატებით ნათელს ჰფენს სექტორის ადაპტაციურ ლოგიკას. მაღალი ეკონომიკური გაურკვეველობის პირობებში ბიზნესების მნიშვნელოვანი ნაწილი ირჩევს თავდაცვით ფინანსურ სტრატეგიას, სადაც პრიორიტეტულია ლიკვიდობის შენარჩუნება და რისკის მინიმიზაცია. ასეთ გარემოში ფართოდ გამოიყენება ევრისტიკულ გამოცდილებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებები, რაც მიუთითებს მონაცემებზე დაფუძნებული მართვის ინსტრუმენტების ჯერ კიდევ შეზღუდულ გავრცელებაზე.

ამავე დროს იკვეთება პოზიტიური სტრუქტურული ტრანსფორმაცია. მცირე მენარმეობის კონკურენტული უპირატესობა სულ უფრო მეტად ფორმირდება არამატერიალური და ადაპტაციური კაპიტალის საფუძველზე მენეჯერული მოქნილობა, მომხმარებელთან ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობები და ციფრული მზაობა იქცევა ბიზნესის მდგრადობის მნიშვნელოვან წყაროდ. აღნიშნული ტენდენცია მიუთითებს სექტორის ქცევითი მოდელის ეტაპობრივ ევოლუციაზე, თუმცა პროცესის მასშტაბირება კვლავ საჭიროებს უფრო თანმიმდევრულ ინსტიტუციურ მხარდაჭერას. საერთო სურათი ცხადყოფს, რომ საქართველოში მცირე მენარმეობის მხარდაჭერი პოლიტიკა ინსტიტუციური ფორმირების სანყის ეტაპს უკვე გასცდა და შექმნილია მრავალფეროვანი მხარდაჭერის გარემო. მიუხედავად ამისა, სექტორის სრულფასოვანი პროდუქტიული ტრანსფორმაცია კვლავ შეზღუდულია ინსტიტუციური კოორდინაციის დეფიციტით, ადამიანური კაპიტალის სისუსტით და ტექნოლოგიური მოდერნიზაციის არასაკმარისი ტემპით, რაც პოლიტიკის ხარისხობრივი რეორიენტაციის აუცილებლობაზე მიუთითებს.

დასკვნა

წარმოდგენილი განხილვა აჩვენებს, რომ საქართველოში მცირე მენარმეობა უკვე ჩამოყალიბებულია როგორც ეკონომიკური სისტემის მნიშვნელოვანი და

მზარდი სეგმენტი, რომელსაც აქვს რეალური პოტენციალი ქვეყნის ეკონომიკური დინამიკის, დასაქმებისა და რეგიონული განვითარების გაძლიერებისათვის. ბოლო წლებში შექმნილი მხარდაჭერი გარემო და ინსტრუმენტების გაფართოება მიუთითებს, რომ მცირე ბიზნესის ხელშეწყობა სახელმწიფო ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად მყარდება. მიუხედავად იმისა, რომ სექტორი კვლავ აწყდება გარკვეულ სტრუქტურულ გამოწვევებს, ამკარად იკვეთება პოზიტიური ტრანსფორმაცია: მცირე მენარმეობა თანდათან გადადის რაოდენობრივ დომინირებაზე დაფუძნებული მოდელიდან ხარისხობრივი გაძლიერების მიმართულებით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ კონკურენტული უპირატესობის წყაროდ სულ უფრო მეტად ყალიბდება არამატერიალური და ადაპტაციური კაპიტალი მენეჯერული მოქნილობა, მომხმარებელზე ორიენტირებული მიდგომები და ციფრული მზაობა. ეს ტენდენცია ქმნის მყარ საფუძველს სექტორის შემდგომი მოდერნიზაციისათვის.

მცირე მენარმეობის განვითარების პერსპექტივა საქართველოში მნიშვნელოვანწილად უკავშირდება იმ შესაძლებლობას, რომ უკვე არსებული მხარდაჭერის მექანიზმები გადაიზარდოს უფრო კოორდინირებულ და შედეგზე ორიენტირებულ პოლიტიკურ ჩარჩოდ. ინსტრუმენტების რაოდენობრივი გაფართოების ეტაპი პრაქტიკულად გავლილია, რაც პოლიტიკის შემდეგ ეტაპზე გადატანის საშუალებას იძლევა აქცენტი შეიძლება უფრო მკაფიოდ გაკეთდეს პროდუქტიულობის ზრდაზე, ტექნოლოგიურ განახლებასა და ბაზრების დივერსიფიკაციაზე. პოზიტიურ საფუძველს ქმნის ისიც, რომ მცირე მენარმეობის სულ უფრო აქტიურად აღიქვამენ ციფრული ტრანსფორმაციის, ცოდნაზე დაფუძნებული მართვისა და ინოვაციური მიდგომების მნიშვნელობას. აღნიშნული ქცევითი ცვლილება ზრდის იმის ალბათობას, რომ მიზნობრივი და თანმიმდევრული პოლიტიკის პირობებში მცირე ბიზნესი შეძლებს უფრო სწრაფად გადავიდეს მდგრადი ზრდის ფაზაში.

შემდგომი პროგრესისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ექნება ეკოსისტემური მიდგომის გაძლიერებას, რომელიც უზრუნველყოფს ფინანსური, საგადასახადო, ტექნოლოგიური და ადამიანური კაპიტალის განვითარების ინსტრუმენტების უკეთ შეთავსებას. ასეთ პირობებში მცირე მენარმეობა შეძლებს უფრო სრულად გამოიყენოს თავისი ბუნებრივი უპირატესობები მოქნილობა, ბაზარზე სწრაფი ადაპტაციის უნარი და ინოვაციის დიფუზიის პოტენციალი. შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში მცირე მენარმეობის სექტორი უკვე იმყოფება განვითარების ისეთ ეტაპზე, სადაც სწორად მიმართული და თანმიმდევრული პოლიტიკა შეძლებს რაოდენობრივი ზრდის გარდაქმნას ხარისხობრივ ეკონომიკურ ეფექტად. არსებული ტენდენციები ქმნის საფუძვლიან მოლოდინს, რომ მცირე ბიზნესი უახლოეს პერიოდში კიდევ უფრო გააძლიერებს თავის როლს ქვეყნის ეკონომიკური სტრუქტურის მოდერნიზაციასა და მდგრად განვითარებაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. პაპავა, ვ. (2020). არატრადიციული ეკონომიკის: მეთოდოლოგია და მეთოდოლოგია. თბილისი: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა;
2. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო (2023). მცირე და საშუალო მენარეობის განვითარების სტრატეგია 2023;
3. URL:https://www.economy.ge/uploads/files/2017/ek_politika/sme_strategy/2023/sme_strategy_2023.pdf;
4. ჩიხლაძე, ნ. (2009) მცირე ბიზნესის მხარდაჭერის რეგიონული თავისებურებები საქართველოში. ჟ. „ბიზნესი და კანონმდებლობა“. №3, URL: https://b-k.ge/templates/Jordan/pdf/2009_3.pdf;
5. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (Geostat) (2024). ბიზნეს სექტორის სტატისტიკა. ხელმისაწვდომია:
6. URL:<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/39/khelfasebi>;

7. Schumpeter, J. A (1934). The Theory of Economic Development. Harvard University Press;
8. URL: <https://cruel.org/books/hy/shortschumpeter/SchumpeterTheoryofEconDev.pdf>;
9. OECD (2018). Enhancing the Contributions of SMEs in a Global and Digitalised Economy. Paris: OECD Publishing;
10. World Bank (2020). Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance: Improving Access to Finance for SMEs. Washington, DC: World Bank;
11. Stiglitz, J. E., & Weiss, A. (1981). Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. The American Economic Review, 71(3), 393–410;
12. Kirzner, I. M. (1973). Competition and Entrepreneurship. Chicago: University of Chicago Press;
13. URL:<https://www.sjsu.edu/people/john.estill/courses/158-s15/Israel%20Kirzner%20-%20Competition%20And%20Entrepreneurship.pdf>;
14. Drucker, P. F. (1985). Innovation and Entrepreneurship. New York: Harper & Row.